

Posudek disertační práce
Ladislav Nagy
Historie v anglickém románu posledních desetiletí

Disertační práce Mgr. Ladislava Nagye postihuje významné vývojové tendence současné britské prózy především s ohledem na současné teoretické a filosofické myšlení. V centru jeho zájmu se ocitá vztah mezi nástupem nového historismu a současným rozmachem historického románu. Právě úvahy o současných proměnách historického románu v nejširších souvislostech patří podle mého názoru k tomu nejcennějšímu, co disertace přináší.

Zajímavá a podnětná je volba pěti tematických okruhů – město, venkov, knihovna/archiv, viktoriáni a dějiny jako palimpsest, jimiž prostupuje několik hlavních témat - pojetí psaní jako vytváření palimpsestu, myšlení diskontinuity, pojem odpovědnosti a pojetí historického místa jako heterotopie. Již volba tematických okruhů a ústředních témat naznačuje hlavní směr Nagyho práce. Nejde mu o studii monografickou, tj. zaměřenou na literární rozbory děl současných britských prozaiků, tím méně pak o studii, která by si činila nárok na ucelený pohled na současnou britskou prózu. Pozornost Ladislava Nagye se upírá na různá textová rozhraní či pomezí – nejvýznamnější a nejzajímavější z nich je již zmíněný vztah historiografie a historického románu. Jisté vývojové souvislosti mezi současnou historiografií a historickým románem (důraz na dějiny jako interpretaci, každodennost jako téma historiografické i románové, a pod.) jsou nepopiratelné a v práci velmi zajímavě podané.

Ladislav Nagy se všem těmto otázkám věnoval již v první verzi své disertace. Nově předložená práce je důkladně přepracována a znovu promyšlena a to zcela jednoznačně k dobru věci. Předložená práce je daleko přesněji zacílena než předchozí verze a obsahuje celou řadu nových a pozoruhodných postřehů. Jednotlivé kapitoly (Historie jako problém, Znovuobjevení viktoriánci, Londýn a město jako palimpsest, Venkov znovu navštívený, Příběhy archivů, Palimpsest a hybridita) nabízejí různé způsoby reprezentace historie v současném románu. Na tomto místě je třeba poznamenat, že nejde o problém okrajový či dílčí, ale o fenomén zásadního významu, jehož zkoumání si vynucuje interdisciplinární přístup.

Velmi přínosná je rozšířená srovnávací studie Fowlesova klíčového díla *Francouzova milenka* s románem *Kvítek karmínový a bílý* Michela Fabera. Podstatných změn doznala kapitola pojednávající o městu jako palimpsestu. Práci velice prospěla jistá redukce zkoumaných textů, která umožnila věnovat víc prostoru analýze a srovnání tří autorů – Ackroyda, Sinclaira a Moora. Rovněž kapitola o soudobém literárním zobrazení venkova nabyla na ostrosti a srovnání Swifta a Thorpa vyznělo velmi přesvědčivě. To samé lze říci o kapitole Příběhy z archivů, v níž se studie románu *Posedlost* A. S. Byattové ocitá vedle rozboru slavného *Flaubertova papouška* Juliana Barnesese. Tato komparativní metoda je příznačná i pro závěrečnou kapitolu věnovanou fenoménu palimpsestu (Rushdie, Zadie Smithová) v současné literatuře a disertaci velmi prospívá.

Ladislav Nagy dnes patří k našim nejlepším znalcům současné britské prózy a jeho práce to dosvědčuje. Samozřejmě současných románů, v nichž historie je zastoupena jako téma i problém, je mnohem víc, a Ladislav Nagy to velmi dobře ví. Jeho nutná selekce děl je uvážená, dostatečně reprezentativní a soustředěná na problém (a problematičnost) historických témat v současné britské próze. Všechny kapitoly práce s tématem a problémem historie souvisejí, ať již je to přehodnocení viktoriánské doby, literatura inspirovaná archivem či knihovnou nebo palimpsest. Do všech těchto vybraných jevů se tím či oním způsobem promítá vztah přítomnosti a minulosti. Toto metodogické projasnění práce pokládám za její největší klad. Oceňuji rovněž daleko vyšší míru argumentace a formulační kázeň, které jasně vyvstávají ve srovnání s předchozí verzí práce.

K práci metodologicky vyříbené, teoreticky zajímavé a opřené o rozsáhlý empirický materiál mám pouze dílčí dotazy a připomínky, které nabízím jako náměty do diskuse na veřejné obhajobě:

1) Na s. 18 se praví, že „rozhněvaní mladí muži a jejich následovníci se dívali především do budoucnosti“. Této formulaci nerozumím. Je možno vysvětlit uvést příklady?

2) Na s. 20 se (opakovaně) píše o „modernistickém odmítání historie“. Historická dimenze však v dílech anglických modernistů zastoupena je. Bez této dimenze by byl nemyslitelný Joyceův *Odyseus*, zcela jasnou historickou dimenzi má Lawrenceův stěžejní román *Duha*, dokonce i *Orlando* V. Woolfové s historickou dimenzí významně pracuje a příkladů je možno uvést mnohem víc. Prosím o stručný komentář.

3) Velmi zajímavý a inspirativní je způsob, jakým Ladislav Nagy pracuje s pojmem heterotopie. Zde je třeba připomenout, že i v tomto ohledu současná literatura navazuje na literaturu modernistickou. Prostorová dimenze je pro celou modernistickou literaturu zcela klíčová a „jiné prostory“ neboli heterotopie jsou příznačné nejen pro Joyce (*Dubliňané*, *Odyseus*, *Plačky*), ale i pro Woolfovou (*Paní Dallowayová*, *K majáku*), D. H. Lawrence a samozřejmě i pro Eliota (*Pustá země*, *Čtyři kvarteta*). Myslím, že heterotopie je nesmírně užitečný pojem a nástroj poznání, ale vždy jde o způsob jeho použití. Tento pojem lze velmi dobře aplikovat na literaturu středověkou, renesanční, romantickou, modernistickou i „postmoderní“. V tom spočívá síla tohoto pojmu, ale i jisté jeho nebezpečí. Podle mého názoru je tento pojem buď zcela nepoužitelný, anebo velmi limitovaně, použitelný pro všechny otázky hodnotové, to jest axiologické. To, že určité literární dílo (či určitý autor) zachází s heterotopií nesouvisí, podle mého názoru, s jeho hodnotou. Třebaže tato práce nezachází s hodnocením (a kritickým soudem) přímo, implikovaně v práci hodnotící soudy samozřejmě zastoupené jsou. Zajímalo by mne, jak tuto otázku vidí Ladislav Nagy.

4) Na s. 85 je citován Ackroyd a jeho přirovnání avatgardy k luxusnímu zboží. Posléze následuje zmínka o „neexistenci britské avantgardy“. Ale britská avantgarda je přece ustálený literárně historický a kunsthistorický pojem. Nemyslím si tedy, že je přesné (a možné) mluvit o neexistenci britské avantgardy, pouze o tom, že má jinou a svébytnou podobu. Opět to vznáším jako dotaz.

5) O Defoeově *Deníku morového roku* se v práci říká, že je to „svým způsobem apokryf“. Ale apokryfem obvykle rozumíme díla, jejichž autorství je sporné či podvržené, což s fikcí a historií souvisí jen částečně. V tomto ohledu Defoeův *Deník* však apokryf není. Myslím se?

6) Na s. 124 je znejasňující formulace (zůstalo jich v práci několik). V ř. 2 určitě má být „které přijímá“, ne „které se přijímá“? Nerozumím následné slovní hře „His-story“ a „hysterie“. Patří-li takové slovní hříčky do současného teoretického diskurzu, je to – podle mého soudu - velmi povrchní a zbytečné. Tím nemyslím diskurz Ladislava Nagye, ale jím citovaných autorů. Totéž platí o „ex-sistenci“ na s. 127. Pokládám tyto jazykové žerty za samolibý projev akademismu, který nijak nepřispívá k poznání literatury a činí z literární kritiky a vědy do sebe uzavřenou, nikomu jinému nepřístupnou záležitost.

7) Nemohu se zcela ztotožnit s kritikou pojmu „magický realismus“ na s. 151 (L. N. cituje tentokrát Brook-Roseovou). Tento termín je zcela běžný a po mém soudu užitečný v latinskoamerickém diskurzu, zcela běžně a se sympatiemi jej používá i sám Salman Rushdie. Mimochodem: v komentářích o Rushdiem (zvláště o románu *Půlnoční děti*) mi schází reflexe toho, že Rushdie sám sice přiznává vliv Sterna, Márqueze, atd., ale zároveň jeho kniha zcela zjevně a přiznaně vychází z orálních tradic indického vyprávění. To jsou skutečné „domácí“ kořeny Rushdieho estetiky hybridity a její význam je zcela určující.

Závěr: Doktorská disertační práce Ladislava Nagye je cenným přínosem k poznání současného směřování britské prózy, suverénně zvládá velmi rozsáhlý a různorodý literární

materiál a přináší osobitý, teoreticky fundovaný pohled na problém historie jako vyprávění. Jednoznačně ji doporučuji k obhajobě.

v Praze 3. 5. 2011

Prof. PhDr. Martin Hliský, CSc

Ústav anglofonních literatur a kultur FF UK